

Yttrande betänkande Ökad insyn i partiers finansiering - ett utbyggt regelverk (SOU 2016:74)

Landstinget Sörmland har erbjudits möjligheten att yttra sig över rubricerade betänkande. Yttrandet har behandlats vid landstingsstyrelsens sammanträde 2017-01-17.

Sammanfattning

Lagen (2014:105) om insyn i finansiering av partier, insynslagen, trädde i kraft den 1 april 2014. I samband med införande av insynslagen beslutade riksdagen om ändringar i lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier. Ändringarna innebar att statligt stöd enbart betalas till partier som inte har tagit emot anonyma bidrag.

Insynslagen gäller för partier och valkandidater på central nivå. Mot bakgrund av de remissvar som föregick beslutet bedömde regeringen att frågan om intäktsredovisning även på regional och lokal nivå och ett förbud för partier och valkandidater att ta emot anonyma bidrag borde utredas vidare.

Europarådets kontrollorgan Gruppen av stater mot korruption (Greco) riktade 2009 i en rapport sju åtgärder som Sverige rekommenderades att vidta för att skapa ökad insyn i de politiska partiernas och valkandidaternas finansiering.

Kommitténs uppdrag har bestått av fyra huvudfrågor. Att ta ställning till:

- Om en redovisningsskyldighet för partier på regional och lokal nivå och de valkandidater som utses till ledamöter eller ersättare i landstingsfullmäktige eller kommunfullmäktige bör införas. Om motsvarande redovisningsskyldighet bör införas för sidoorganisationer och andra juridiska personer som organisatoriskt står nära ett parti samt strukturen för densamma.
- Om ett förbud för partier och valkandidater att ta emot anonyma bidrag bör införas.
- Om särskilda regler om insyn och krav på samtycke från enskilda medlemmar vad gäller ekonomiskt stöd som organisationer på arbetsmarknaden lämnar till partier eller valkandidater bör införas.
- Om partier som bedriver kommersiell lotteriverksamhet, där intäkterna tillfaller partiet, ska informera deltagarna i lotteriet om att intäkterna används på detta sätt bör införas.

Vidare har kommittén i uppdrag att analysera och ta ställning till vissa ytterligare frågor rörande tillämpningsområde för insynslagen.

De förslag som läggs fram i betänkandet bedöms vara förenliga med såväl regeringsformens som Europakonventionens bestämmelser om föreningsfrihet, förbud mot tvång att uppge politisk åskådning och förbud mot åsiktsregistrering. Ett genomförande av förslagen bedöms också i högre grad än tidigare uppfylla Grecos rekommendationer till Sverige om åtgärder för att skapa ökad insyn i de politiska partiernas och valkandidaternas finansiering.

Nuvarande insynslag föreslås upphävas och ersättas av en ny lag som föreslås träda i kraft den 1 januari 2018. Ändringar i lagen om statligt stöd till politiska partier föreslås träda i kraft samtidigt.

Ställningstagande

Redovisningsskyldighet på regional och lokal nivå

Landstinget Sörmland ser positivt på kommitténs förslag att en redovisningsskyldighet också införs för partier, ledamöter och ersättare som deltar i val till landstingsfullmäktige eller kommunfullmäktige. Öppenhet och insyn i de politiska partiernas finansiering är ur ett befolkningsperspektiv ett rättmätigt krav. Det är också rimligt att regelverken i princip är densamma för såväl central som regional och lokal nivå.

Redovisningens omfattning föreslås i huvudsak vara densamma för alla redovisningsskyldiga. Intäktsredovisningen för ett parti, dess sidoorganisationer samt ledamöter och ersättare ska inte lämnas samlat utan var för sig.

Intäktsredovisningen föreslås innehålla uppgifter om partistöd enligt kommunallagen, stöd enligt lagen om statligt stöd till riksdagspartiernas kvinnoorganisationer samt statligt och kommunalt stöd som utgått till ett partis ungdomsförbund. Betänkandets förslag om att landsting och kommuner på sina webbplatser ska tillgängliggöra uppgifter om vilka partier som erhållit partistöd och vilket belopp, tillämpas redan idag av landstinget Sörmland.

Nu gällande intäktsredovisning för en ledamot eller ersättare avser endast intäkter till dennes personvalskampanj. Denna avgränsning föreslås upphöra. Partier och dess sidoorganisationer föreslås bli skyldiga att redovisa hur de finansierat all sin verksamhet och inte bara den politiska verksamheten.

Särskilda regler föreslås för redovisning av intäkter från försäljningar, lotterier och insamlingar samt en förenklad hantering vad gäller små bidrag från enskilda.

Landstinget Sörmland välkomnar att ideella föreningar samt ledamöter och ersättare på regional och lokal nivå föreslås exkluderas från redovisningsskyldigheten om intäkterna

understiger ett halvt prisbasbelopp. Den centrala nivån föreslås vara skyldig att redovisa intäkter oavsett storlek på intäkten.

Landstinget Sörmland delar kommitténs slutsats att trots att förslagen innebär en viss ökad administrativ börda så får det anses nödvändigt och godtagbart för att allmänheten ska få tillräcklig insyn i hur partierna finansierar sin verksamhet.

Anonyma bidrag

Ett förbud föreslås för partier och dess sidoorganisationer, valkandidater, ledamöter, ersättare till riksdag, landstingsfullmäktige, kommunfullmäktige och Europaparlamentet att ta emot anonyma bidrag vars värde överstiger en tjugondels prisbasbelopp. Om ett otillåtet anonymt bidrag har lämnats ska motsvarande otillåtna belopp betalas till givaren eller, om så inte kan ske, till Kammarkollegiet.

Rätt till stöd enligt lagen om statligt stöd till politiska partier, ledamöter eller ersättare föreslås kunna ges även om partiet eller ledamoten tagit emot anonyma bidrag.

Uppgifter om otillåtna anonyma bidrag ska tillgängliggöras för allmänheten på Kammarkollegiets webbplats.

Ingivande och offentliggörande av intäktsredovisningar samt tillsyn och sanktioner

Nuvarande regler i insynslagen avseende redovisning till Kammarkollegiet samt Kammarkollegiets tillsyn föreslås fortsätta att gälla.

Kammarkollegiet föreslås kunna initiera utredning om en intäktsredovisning inte har gjorts i rätt tid. En förseningsavgift ska tas ut om utredningen visar att en sådan skyldighet förelåg. På motsvarande sätt ska en avgift tas ut om Kammarkollegiets utredning visar att intäktsredovisningen är felaktig eller om en förening eller organisation tagit emot ett otillåtet anonymt bidrag. Som tidigare nämnts välkomnar Landstinget Sörmland betänkandets förslag men vill särskilt framföra att de sanktionsavgifter som tas ut vid försenad eller felaktig redovisning inte får vara så höga att fler, på grund av risken för sanktioner, känner tveksamhet att åta sig uppdrag i politiska föreningar.

Organisationer på arbetsmarkanden och lotteriverksamhet

Inga särskilda regler föreslås vare sig ökat inflytande för medlemmar i organisationer på arbetsmarkanden eller information till deltagare i lotterier.

Monica Johansson
Ordförande landstingsstyrelsen

Jan Grönlund
Landstingsdirektör